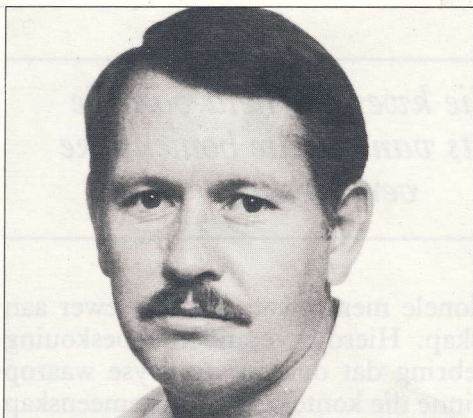

Die Rol van die Huisarts

Wat sy Pasiënte en die Gemeenskap van hom verwag

— R J E Erasmus

Dr R J E Erasmus, MBChB MPraxMed (Pret)

Posbus 77528
Fontainebleau
2023

Curriculum vitae

Dr Bobby Erasmus het in 1974 die MBChB graad aan die Universiteit van Pretoria behaal. Vanaf 1976 — 81 was hy in huisartspraktyk in Springs, daarna werksaam in Durban en sedert 1984 is hy in huisartspraktyk in Randburg. Behaal die MPrax Med kwalifikasie aan UP in 1980 en is tans besig met 'n doktorsale proefskrif in Huisartskunde aan UP getitel: Rolverwagting and rolvervulling in Huisartspraktyk in Suid-Afrika. Hy is lid van die Akademie vir Huisartspraktyk/Primêresorg en ondervoorsitter van die uitvoerende komitee van die Nasionale Algemene Praktisynsgroep van die Mediese Vereniging van Suid-Afrika. Sy belangstelling lê in akademiese huisartskunde, die rol van die privaat huisarts en die verbetering van die beeld van die huisarts.

*"It ain't what you do,
it's the way that you do it,
that's what gets results."*

Cab Calloway

Die huisarts betree die arena van die lewe om die rol van geneesheer te vertolk net soos die perderuiter wat homself klee om perd te ry — baadjie, rybroek en stewels. Die ruiter kan perdry in 'n kortbroek en seilskoene,

Summary

The quality and personality of the person of the family physician is of utmost importance. He needs to work at himself to be the person who will make the patient well and happy. It involves a thorough knowledge of the reactions, needs, fears and feelings of his patients as well as of his own abilities.

S Afr Fam Pract 1989; 10: 217-22

KEYWORDS: Physician's Role; Physicians, Family; Personality; Physician-patient Relations

maar geen ruiter wat sy sout werd is sal dit doen nie. Die huisarts moet sy rol aanpak met die wete dat hy nou 'n geneesheer is, en dit beteken om dié dinge te doen wat die genesing van die pasiënt sal bevorder.

Die rol van die huisarts is van so aard dat nie enige dokter die arena onvoorbereid kan instorm en die rol vertolk nie. Om die rol van Hamlet te vertolk verg bestudering van die teks en repetering van die rol tot volmaaktheid, en net so moet die voornemende huisarts homself voorberei om sy rol tot die beste van sy vermoë te vertolk. Swak rolvertolking is onaanvaarbaar en die lang tydperk van opleiding behoort die dokter in staat te stel om die vertolking van sy rol te vervolmaak; met toenemende ondervinding kan moeiliker rolle aanvaar word. Om 'n suksesvolle akteur te word, verg 'n talent en harde werk en byna alle goeie akteurs bly op die kruin

van die golf deur gedurig aandag te skenk aan die fynste detail van die rolle wat hulle vertolk.

In sy boek *Proper Doctoring* skryf Dr David Mendell soos volg: "When my old hero, Dr Geoffrey Evans, qualified, he examined his personality, found it unsuitable for healing the sick and changed it. He adopted a new role because he believed that the doctor's role is to make the patient as well and happy as nature and medical knowledge allow. This involves a never-ending study of patients' reactions, requirements, fears and feelings and of every aspect of one's own performance."¹

Wanneer dus na die rol van die huisarts gekyk word, is dit gebiedend noodsaaklik om die persoonlikheid van die huisarts krities te beskou in die lig van die verwagtinge wat gekoester word, beide deur die huisarts self en deur die pasiënte. Die dokter wat homself in die arena van die huisartskunde wil begeef, moet homself vergewis van sy eie motivering en behoeftes en verseker dat sy persoonlikheid hom in staat sal stel om aan die rolverwagtinge te voldoen. Sy eie behoeftes moet nie in konflik staan tot sy persoonlikheid en vermoë en die behoeftes van sy pasiënte nie.

Die Royal College of General Practitioners² het reeds in 1972 bevind dat "the doctor's behaviour as a practising physician will reflect his adaptation to the role as he sees it." Hierdie bevinding beklemtoon die belangrikheid van die rol wat die geneesheer speel in die bepaling van sy eie gedrag as huisarts en gaan die aanpassing van sy persoonlikheid by die persepsie wat hy het van sy rol as dokter van deurslaggewende belang wees.

*Wanneer 'n dokter teleurstel,
verander die pasiënt se groot
bewondering skielik in 'n gevoel
van minagting*

Die algemene publiek beskou dokters gewoonlik as magtig, wys en charismaties omdat daar geglo word dat dokters kennis besit aangaande die menslike wese wat andere nie beskore is nie. Daar is egter ook 'n natuurlike weerstand teen die prestige wat aan so 'n magtige figuur verleen word en wanneer dokters as 'n groep of as 'n individu struikel of faal, verander die bewondering

gewoonlik skielik in minagting en word met groot genoegdoening aanskou dat dokters ook maar net gewone mense met voete van klei is. Parr beweer tereg dat die kwesbaarheid van dokters, en meer spesifiek huisartse, ontstaan deur 'n kombinasie van rolspanning, omdat pasiënte bomenslike verwagtinge van dokters koester.³

In die onlangse verlede was daar 'n wegbeweeg van die "dokter-op-'n-troon" beeld na die beeld wat die dokter beskou en aanvaar as een van die

*... die kwesbaarheid van die
huisarts vanweë die bomenslike
verwagtings*

talle professionele mense wat 'n diens lewer aan die gemeenskap. Hierdie veranderde beskouing het teweeggebring dat dokters die wyse waarop hul hul rol binne die konteks van die gemeenskap waarin hulle hul bevind, vertolk, in heroerwering moes neem. Die gemeenskap se verwagtinge het verander en daarom moes die huisarts aanpassings maak in die wyse waarop hy sy rol vertolk om te voldoen aan die nuwe verwagtings, soos byvoorbeeld om meer aandag aan die individu te gee binne die konteks van die gesin en die gemeenskap in die breë, pleks van om die pasiënt as nog 'n geval van 'n spesifieke diagnose of siekte te sien.

Hierdie verandering in die verwagtinge van die gemeenskap kan ook lei tot die ontstaan van rolspanning by die huisarts indien hy nie genoegsaam kan aanpas by die verandering nie. Die rolspanning kan die gevolg wees van 'n onvermoë van die huisarts om aan die verwagtinge van sy pasiënte te voldoen of dit kan ontstaan omdat die huisarts nie aan sy eie verwagtinge kan voldoen nie. Rolspanning kan lei tot 'n swak dokter-pasiënt verhouding met gevolglike nadele vir beide die dokter en die pasiënt.

Die dokter-pasiënt verhouding kan een van die volgende drie vorms aanneem,⁴ naamlik:

1. die verhouding in 'n krisis-situasie, waar die dokter aktief en die pasiënt passief is, byvoorbeeld die ernstig beseerde pasiënt;
2. die verhouding van leiding en samewerking, soos veral tydens akute siektes, waar die dokter aktief optree om 'n diagnose te maak en

Rol van die Huisarts

behandeling voor te skryf, en die pasiënt saamwerk deur die behandeling volgens die dokter se voorskrif toe te pas;

3. gemeenskaplike samewerking, waar die dokter die pasiënt leer en help om homself te help, soos by chroniese siektes.

Bogenoemde drie modelle is van belang in verskillende kliniese situasies en ernstige probleme kan ontstaan indien 'n dokter die ontoepaslike model gebruik in 'n bepaalde kliniese probleem-situasie. Die dokter moet dus in staat wees om die regte model te kies en te implimenteer in 'n gegewe probleem-situasie. Wanneer 'n dokter vind dat hy nie kan voldoen aan die eise wat aan hom gestel word nie, soos wanneer hy nie die wyse arts is wat die mense gedink het hy is nie, ontstaan 'n ernstige konflik in die selfbeeld van die dokter en ook in die beeld wat hy aan die wêreld voorhou. Daar is bewyse dat die spanning waaraan 'n dokter blootgestel word in die vertolking van sy rol in die gemeenskap en die profesie, veel groter is as die spanning

in ander profesies, en dat dit lei tot 'n verhoogde insidensie van selfmoord, alkohol- en dwelm-middel-misbruik en egskeiding onder dokters; ook onbewustelike blatante vyandigheid teenoor pasiënte met aggresiewe optrede.

Levenstein⁵ skryf dat dokters drie maal meer geneig is tot selfmoord as lede van die algemene

'n Veranderende gemeenskap verwag 'n ander tipe rol van sy dokter

publiek (vroulike dokters is vier maal meer geneig as die algemene publiek), drie keer meer geneig om lewersirroose op te doen en twee keer meer geneig om in padongelukke te sterf.

Murray⁶ het bevind dat Skotse dokters twee tot sewe maal meer geneig is tot alkoholisme en dat twee keer meer dokters in psigiatriese hospitale

There's a new
winter player
with more
than one ace
up his sleeve ..

Rol van die Huisarts

opgeneem is as vergelykbare persone in die algemeen.

Modlin en Motes⁷ het bevind dat teen 1964 was dokters in die Verenigde State van Amerika dertig tot honderd keer meer geneig tot geneesmiddel-misbruik as die algemene publiek.

Hierdie bogenoemde onstellende gegewens toon aan dat 'n dokter, in die besondere rol wat hy in die gemeenskap vervul, uitgelewer is aan geweldige hoë eise wat spanning meebring.

Rolspanning lei tot swak dokter-pasiënt verhouding

Volgens die *Rolspanning Hipotese* deel die dokter en die gemeenskap sekere ideale omtrent die rol wat die dokter vervul. Die dokter se plig is nie slegs om deur middel van die gebruikmaking van die hele arsenaal mediese kennis verligting in die

lyding van die pasiënt te bring nie, maar ook om te alle tye teen die maksimum vlak van bedrewenheid te funksioneer. Om hierdie ideaal te verwesenlik, moet die dokter hard werk, dikwels met die opoffering van sy eie vrye tyd, en dit mag lei tot rolspanning. Die belangrikste oorsake van rolspanning is die verwagte effek van 'n spesifieke behandelingsmetode, probleme met diagnose, die invloed wat die praktyk op die dokter se gesinslede het en die afsterwe van jong pasiënte.

Die *vatbare-persoonlikheid-teorie* beweer dat die mense wat aangetrokke voel tot die mediese profesie en toegelaat word tot mediese fakulteite gewoonlik obsessief kompulsiewe persoonlikhede is. Die gevolg van hierdie persoonlikheidstipes is dat dokters meer vatbaar is vir psigologiese afwykings. Spanning wat inherent is aan die mediese profesie presipiteer psigiese afwykings in diegene wat meer vatbaar daarvoor is.

In die keuring van mediese studente is dit daarom belangrik om klem te lê op die persoonlikheid van die aansoekers sodat moontlik vatbare

Now, Rio's
super-performer
aces winter infections.

Tonsillitis Pharyngitis Bronchitis

When winter infections challenge, you want to be sure of first time results. Cefadrox[®] offers a broad spectrum of activity with a low incidence of bacterial resistance,¹ in a well-tolerated, convenient twice daily dosage format.

CEFADROXIL MONOHYDRATE

Rol van die Huisarts

persoonlikheidstipes vroegtydig elimineer kan word en sodoende kan die gekeurde studente beter voorberei word vir die belangrike rol wat vervul moet word in die mediese praktyk.

Parr skryf: "Most young doctors leave medical school having been taught a lot about medicine, a little about human beings and almost nothing about themselves. This lack of insight makes them particularly vulnerable to the stresses and demands of their healing role and reduces their ability to cope with patients' needs: a doctor's guilt feelings arising from his inability to accept failure, may cause him to reject a terminally ill patient when that patient needs him most of all."³

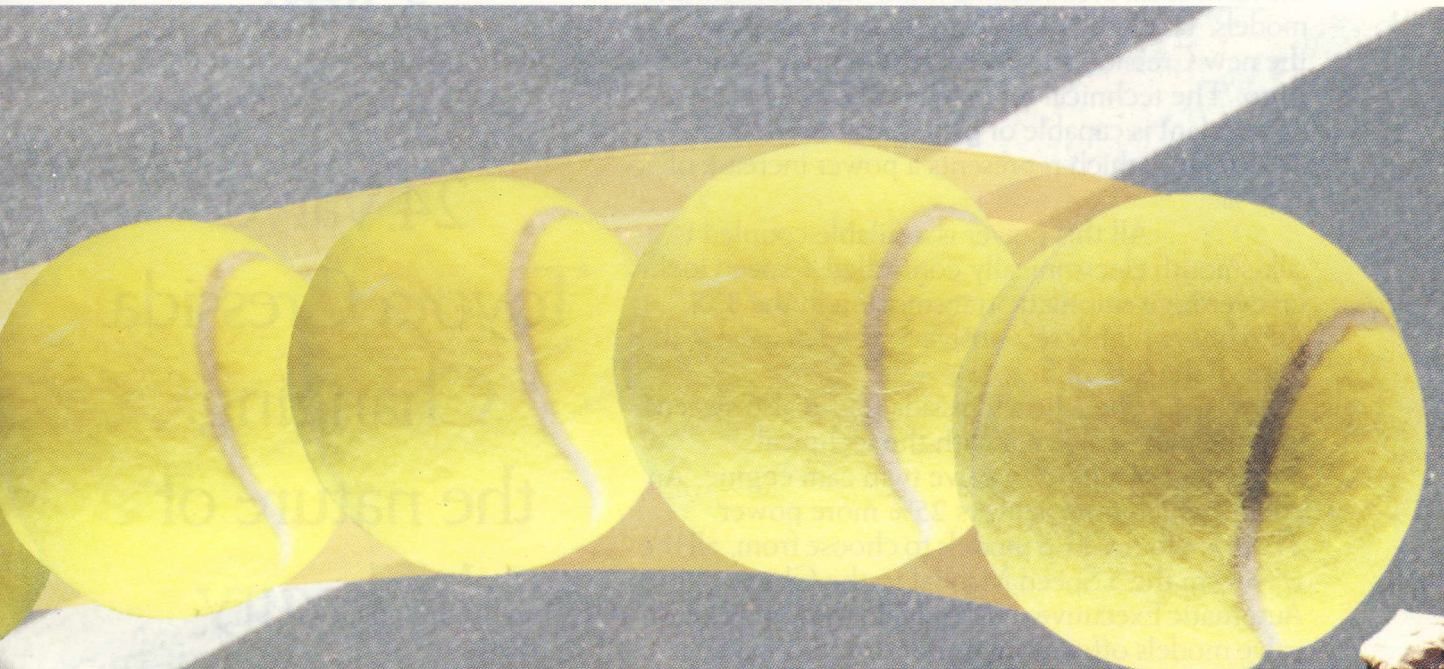
Die rol van die huisarts het veral in die afgelope veertig jaar gaandeweg duidelik begin vorm aanneem, en talle nuwe idees is ingevoer en in werking gestel, soos meer toepaslike voorgraadse opleiding in huisartskunde deur departemente van huisartskunde aan sommige mediese skole en voortgesette in-diensopleiding vir praktiserende huisartse. Net soos die afgebakende rol van

spesifieke spesialiste, het die rol van die huisarts ook afgebaken geraak ten opsigte van die behandeling van die pasiënt binne die konteks van die gesin en die gemeenskap. Die huisarts se rol is tans baie minder algemeen en veel meer toegespits op die gesin.

Die posbeskrywing van die huisarts kan volgens die Royal College of General Practitioners as volg definieer word:² Die huisarts is 'n dokter wat primêre, persoonlike en voortgesette mediese sorg voorsien aan individue en gesinne. Hy mag-aandag

... om te alle tye maksimaal bedrewe te funksioneer

gee aan pasiënte in hul wonings, in sy spreekkamer en in die hospitaal. Hy aanvaar die verantwoordelikheid vir die aanvanklike besluit oor elke probleem waarmee sy pasiënte hom konsulteer, en die huisarts konsulteer met

Cefadroxil

Capsules 500 mg/Suspension 250 mg/5 ml & 500 mg/5 ml

®

More than a match for respiratory infections.

[S4] Cefadroxil® Suspension 250 mg/5 ml contains cefadroxil monohydrate equivalent to 250 mg cefadroxil per 5 ml when reconstituted. Reg. No. W/20.1.1/111. [S4] Cefadroxil® Suspension 500 mg/5 ml contains cefadroxil monohydrate equivalent to 500 mg cefadroxil per 5 ml when reconstituted. Reg. No. W/20.1.1/112. [S4] Cefadroxil® Capsules 500 mg contain cefadroxil monohydrate equivalent to 500 mg cefadroxil. Reg. No. W/20.1.1/113.

Rol van die Huisarts

spesialiste waaneer hy dit nodig ag. Hy sal gewoonlik in 'n groep met ander huisartse saamwerk vanuit 'n gebou, wat opgerig of verander is vir dié doel, met die bystand van kollegas, voldoende sekretariële personeel en al die toerusting wat benodig word. Sy diagnose sal bestaan uit fisiese, sielkundige en maatskaplike faktore en hy sal opvoedend, voorkomend en terapeuties optree om die gesondheid van sy pasiënt te verbeter.

Uit bostaande beskrywing kan die vele fasette van die rol van die huisarts baie duidelik gesien word, en ten einde die rol suksesvol te kan vervul moet die huisarts 'n sekere rolverwagting koester en sal die sukses van die praktyk afhang van die mate waarin hy bevredigende rolvervulling ervaar in die uitvoering van hierdie rol.

Dit is dus uiters belangrik dat die huisarts 'n duidelike persepsie het van die rol wat hy vervul en dat daar geen mate van onduidelikheid in sy gemoed daaroor is nie. Volgens Bedeian et al⁸ word algemeen aanvaar dat rolonsekerheid en rolkonflik die moontlikheid vergroot dat 'n individu werkgeassosieerde spanning ondervind, wat weer daartoe lei dat die individu verminderde werkbevrediging ondervind en gevolglike verhoging in die moontlikheid dat so 'n individu sy profesie

Young doctors know a lot about medicine, a little about human beings and almost nothing about themselves

sal verlaat. Navorsing het ook aangetoon dat die individuele behoefteverskille soos byvoorbeeld 'n verskil in die behoefte vir outonomie, 'n invloed het op die verhouding tussen rolverwagting en rolvervulling.

Die huisarts moet sy eie behoeftes vir gesag, erkenning, sekuriteit en die behoefte om ander te bevredig, ken en verstaan, en hy moet ook in staat wees om te erken wanneer sy gedrag daarop gemik is om sy eie behoeftes te bevredig terwyl

die behoeftes van sy pasiënte agterweë gelaat word.

Mendel¹ beweer dat die goeie dokter reageer op die *pasiënt* se behoeftes ten spyte van die feit dat die lewe rondom hom op totaal ander beginsels baseer word wat elke jaar meer en meer materialisties, selfsugtig en onbedagsaam word.

Die spanning tussen rolverwagting en rolvervulling

Die rol van die huisarts bestaan dus uit vele fasette en ten einde die rol suksesvol te vervul, moet die voornemende en praktiserende huisarts verseker dat sy persoonlikheid hom in staat sal stel om te voldoen aan die hoë eise wat die profesie en die gemeenskap aan hom stel. Die behoeftes van beide die dokter en die pasiënt moet bepaal word, en die verwagting wat gekoester word moet van so aard wees dat rolkonflik en rolspanning nie ontstaan nie, aangesien dit kan lei tot 'n onbevredigende huisarts-pasiënt verhouding.

Verwysings

1. Mendel D. Proper Doctoring. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 1984: 9.
2. Future General Practitioner. Working Group of the Royal College of General Practitioners. Brit Med J 1972: 161.
3. Parr GW. What responsibility do we have towards our patients? S Afr Fam Pract 1987; 8:349-52.
4. Sasz TS, Hollender MH. A contribution to the philosophy of Medicine; the basic models of the doctor-patient relationship. Arch Int Med 1956; 97:585.
5. Levenstein S. The doctor, a professional under stress. S Afr Fam Pract. 1986; 8:5-14.
6. Murry RM Brit J Psychiatry. 1977; 13:1.
7. Modlin HC, Moutes A. Am J Psychol 1964; 121: 348.
8. Bedeian AG, Mossholder KW en Armenakis AA. Human Relations 1983; 36:2.

**Are you a member of
the Academy Family?**

